

Cumhuriyet Bilim Teknik, Eylül 2011, Celal Şengör

Bir Bilimler Akademisinin Doğuşu ve Ölümü

“İktidar, TÜBA üyelerinin üçte birini hükümetin, üçte birini de YÖK’ün seçmesini kararlaştırdı: Bir bilimler akademisi yalnız ve yalnızca bilimsel kıstaslarla üyelerin seçildiği ve işlerin sadece ve sadece bilimsel kıstaslara göre yürütüleceği bir kurumdur. Bu kuruma dışarıdan müdahaleye kalkmak bilimler akademisinin ne olduğunu bilmemek demektir.”

1993 yazında Çin’deki arazi çalışmama gitmeye hazırlanırken o zaman TÜBİTAK Başkan yardımcısı olan hocam ve sevgili dostum Prof. Dr. Namık Kemal Pak arayarak zamanın hükümetinin bir Türkiye Bilimler Akademisi kurmak istediğini, kanun hükmünde bir kararnamenin hazırlandığını ve bu iş için de ülkenin kalburüstü bilim insanlarından on tanesinin atanarak çalışılmaya başlanacağını söyledi ve senin bu on kişi içinde yer almanı istiyoruz dedi.

Verdiğim cevap, yaşamımı özetleyen kitapta yayınlandı, onu burada tekrar edeceğim: Hocam, dedim, böyle bir işe kalkışmayınız. Bilimin olmadığı yerde akademisi olur mu? Bugün birkaç üst düzeyli bilim insanımızla hayata geçirilecek böyle bir akademi, bilimin ne olduğu bilinmeyen ülkemizde zamanla kalitesini yitirir ve kötü niyetli insanların elinde, bilimi destekleyen değil, onu yaralayan bir güç odağı olur. Ülkemizin tarihinde benzer olaylar olmuştur. Bugün yapılması gereken, ülkemizde bilimi destekleyen TÜBİTAK’ı daha da güçlendirerek onun geleneklerini sağlamlaştırmaktır. Namık Hoca cevaben, Ama Erdal Bey (İnönü) çok istiyor dedi. Ben de senin bu on kişi arasında olmanı istiyorum ki temellerimizi iyi atalım. Ben bu temel atma işinin Türkiye’nin bilim çölünde anlamsız olacağını söyledikten sonra, Namık Bey arzu ettiği için görevi kabul edeceğimi söyledim.

TÜBA gerçekten sağlıklı bir şekilde kuruldu ve benim beklentilerimin tersine iyi bir şekilde gelişti, ülkemizin seçkin bilim insanlarını üyeleri arasına seçerek onurlandırmanın da dışında, pek çok bilim insanına destek verdi; konferanslar düzenleyerek bilimin ülke sathına yayılmasına çabaladı ve bilhassa yurt dışıyla iyi ilişkiler kurdu.

Tüm bu çalışmaları esnasında titizlikle politikadan uzak durdu ve kanun hükmünde kararnamenin kendisine verdiği hükümetlere danışmanlık

görevini daima basına sızmayan mektuplar vasıtasıyla yaptı; nadiren basın açıklamaları yayımladı.

Ama TÜBA bir önemli hatâ yaptı:

2003’te iktidara gelen AKP hükümetlerinin ne mal oldukları, atadıkları bürokrat ve bakanlardan ve onların yaptıkları bilim karşıtı, bilgisiz ve düzeysiz açıklamalardan belli olduğu halde, bu hükümetlerin bilim karşısında aldıkları gerçek konumun farkında olduğunu ve bundan derin bir endişe duyduğunu ne onlara bildirdi ne de halkımızla paylaştı.

Bu tür faaliyetleri hep politikaya müdahale olarak gördü ve bunun kendi görevi olmadığı düşüncesine saplanıp kaldı.

Arada bir hükümetin bazı iyice zırva davranışları karşısında pek alçak sesle bazı durum tesbitlerinde bulundu, o kadar. Hükümetin alenen bilime saldırdığını, bunun insanlık suçu olduğunu ve bir bilimler akademisinin bu tür davranışlar karşısında sessiz kalamayacağını hiç dile getirmede.

Kapalı kapılar ardında, bu durumun hükümeti kızdırarak TÜBA’nın aleyhine harekete geçmesine neden olacağı söylendi.

Aralarında benim de bulunduğum bazılarımız, hükümetin TÜBA’yı da kendi çizgileri içine er veya geç sokacağını, bu çizgilerin bilimsel kıstaslarla, uygar bir tutumla ve akılcı bir felsefeyle asla bağdaşmayacak çizgiler olmasının AKP’yi oluşturan unsurların bilgi ve görgü haznesinin kaçınılmaz bir sonucu olacağını dile getirdik.

Ancak her şeye rağmen uysallık politikasının yararı olacağı sanıldı.

Bir bilimler akademisi yalnız ve yalnızca bilimsel kıstaslarla üyelerin seçildiği ve işlerin sadece ve sadece bilimsel kıstaslara göre yürütüleceği bir kurumdur. Bu kuruma dışarıdan müdahaleye kalkmak bilimler akademisinin ne olduğunu bilmemek demektir.

Bugün AKP, çıkardığı kanun hükmünde bir kararnameyle TÜBA üyelerinin üçte birini bakanlar kuruluna, diğer üçte birini de YÖK’e seçirtmeyi kabul etmiştir.

Bilim akademilerinin doğası gereği, böyle bir karar almak, ne hükümetin, ne Cumhurbaşkanı-
nın, ne YÖK’ün, ne Türkiye Büyük Millet Meclisi-